

334112

леон. пушкай
ив. вашки
ал. каттай
иван малгай
хвет. ситта

Малтанхи парне

•
савасен пуххи

чавашиздат
шупашкар ◀ 1933

леон. пушкой
ив. вашки
ал. каттай
иван малгай
хвет. ситта

МАЛТАНХИ ПАРНЕ

савӑсен пуххи

чӑвашиздат
шупашкар ◆ 1933

Редактор **Н. Шубоссынни.**
Техн. редактор **Нестэр Янгас.**

●
Чувашлит № 1729. Чувашгиз № 190.
Индекс X—2. Тираж 3000 экз.
Объем $1\frac{3}{8}$ печ. л. Формат бум. 82/110/64.
Кол. зн. в печ. л. 62.720.

●
Сдано в набор 19/X—33 г.
Подписано к печати 21/X—33 г.

●
Типогр. Чувашгиза № 2 в г. Алатыре, ЧАССР. Зак. № 2551.

**Чăваш пионер организаци
10 çул тултарнине хисеплесе
парнелетпĕр.**

Автăрсем.

Умсăмах.

Чăваш совет писателĕсен союзн Оргкомитечĕ кăçалхи августăн 10-мĕшĕнче чăваш писателĕсемпе пионерсене, педагогсене, библиотекăрсене ача-пăча литературине тума чĕнсе пысăк сыру кăларчĕ. Вăл сырура: „Комувисла воспитани ёсĕнчи пысăк задачсене ёсе кертмешкĕн пире паха, чăн та илемлĕ ача-пăча литературĕ кирлĕ. Вăл литература „çара“ литературăшăн мар, ачасене ўссе пынă çĕрте социалисăм тăвас ёсре сыпăстарса тăракан, строительствă ёсĕшĕн кĕрешекен, ачасен творчĕстви ёсне ситĕнтерекен, активлăха хăпартакан, вĕсен опăтне пуйанлатса материалисăмлă мировоззренине ўстерекен литературă кирлĕ“, тесе сырнă.

Ача-пăча литературине тумашкăн Максим Горьки çине тăрсах писагĕлсене, психолог профессорĕсене, педагог профессорĕсене тата ытти ёслалăх

төлөшпө ёслекенсене те хётёртсе пысак
чёну туняччё. Воспитани ёсёнче ача-
пача камалне кайакан, айна аяланма сям-
мал та хитре чёлхепе сырнай произве-
дени пит те кирлё, вёл чан-чан малала
пурнас тума пулашакан емел пулса тэ-
райт. Комунисла воспитанире ёсе хавас-
лан йурасемпе савалани, класла кер-
шевре ёссынвине хирёс тэракан таш-
мана (кулака) пёлмешкён унпа сапаса
пур чухне те хатёр пулма чёвни, ху-
лана йал уйрамлахне пётерме вёрент-
ни — чан халхи саманари мотивсем, вё-
сем етем аравне классар обчёства ту-
ма пулашакан кёвёсем пулса тэрассё.

Саканта сапанакан савасем самрак,
халё нумай пулмаст сырма пуславя
чаваш поёсёсен саввисем. Вёсем каш-
тах пёр майлахах, пёрне-пёри пахса
сырнай пек куранассё пулин те, епёр ку
кансёрлёхе инкек выранныех хумастиар.
Ситённё май вёсем комуниссен партице
комсомол йертсе пынипе пёчеккёнех йа-
калса пырёс, кашни поет хай сулне
хай тупса, хай тимлё.

Ку савасене сямал чёлхепе сырнай,
самахсене хусса хаш „чапла“ поетсем
пек муталаса вырасла „агалчанла“

сăмахсемпе рифмаламан. Çав вăхăтрах социалисăм вăхăтĕнчи задачсене марксисла ăнланнине те кăтартвă. Ку ĕнтĕ кĕнекен пит те паха йенĕ. Çапах та ку кĕнекене пит те тарăн сăнлăхлă, çĕррен тухнă сăвăсемпе ерешлесе çитернĕ теме пултараймастпăр; кунта декларативлă ритторикă та сахал мар.

Авчак ку „Малтанхи парне“, çавăнпа питех хытă тиркесе тăмăпăр. Кăна çырвă самрăк поетсем: хăшĕсем вĕсенчен беспризорниксем пулса ўснĕ, вĕсем самрăклах тĕвче йўссине, пурнăçан хура шуррине тўссе курнă. Çапах та ку сборникре пайкăшни, пурнăçа ўпкелешни йе сĕт ĕмекен пăру пек тĕнче илемлĕхĕпе хавасланни (телячий восторг) — сук.

Есе мухтани, шкулта вĕренме ачасене чĕнсе хĕтĕртни, лагĕрти дисциплинăшăн тăрăшни, физкультурăна сывлăхшăн сўлеле хăцартни, класлă ташмана таптама чĕнни — çак сборникри сăвăсен тĕп кĕвви.

Н. Шубоçсынни.

Кёрешу сасси.

Йурлам пайан,
Йурлам тавал саспа,
Пусри хёлхемлэ шухайш,
Савна сис те, —
Выља, хёлхем!
Пус миминче аслан та,
Ман шухайшам,
Ракет пек, вичкён,
Сулё, сулё хәпарса,
Ирхи шевле пек,
Вутлан сиҗён!

Выља, хёлхем!..
Выља пус миминче
Самах тёрри пулса
Йёр пуличчен.
Шухайш ас та¹,
Хуләм саспа
Йухан хурҗа кёввинчен.

---

¹ Аслалан та.

* * *

Ёсπε вѣрет хула.
Сѣнѣ ййала — ййала!
Ёс хѣмленет
Сил-тāvāл майлā.
Кар! савārнатъ,
Машина улатъ:
Пиртен тѣп пултār! — тет, —
Найанлāх!
Ей, сил, ула!
Йāmшаклāха тулла,
Еп тē хушапвāйа,
Еп те санца ййалан.

Тāvāл мана йышнатъ,
Мана хушатъ йыша.
Ей, сил, пѣрле! —
Еп те санца пѣрле!

Чѣрем мāн хурсā,
Кāкār сирѣп,
Ўт-тир чўхеннѣ тарпала.
Пѣрлешўре калатāп:
— Сирѣл умран, пѣчченлāх,
Тāпралан!

Еп пѣччен мар,
Ман йыш — КИМ сарѣ,

Ман йыш — ударникле хават.
Вал мул тевчин
Сартве кусарче,
Пайан
Сен никесе хыват.

Сен никесе бетон хывса
Ианкар пелете уссе
Ситетпер.
Ес хемепе хавхаланса
Гранит чулне
Алла илетпер.

Вевенуре,
Есре хастарран,
Амартула фронтра
Хастар епир.
Херу эсрен
Йепле-ха таран?
Ешентермест сенелне хир.

Ей, комсомол!
Ес манан йышам,
Ес манан сул, —
Ес ман хевел.
Сан хысхан епер мелйунан,
Мелйунпа эсре херер!..

Пионерла салам!

Чăваш пионер организацин
10 суллах йачёпе.

Йем-йешёл
Симёс халатне
Вăрман хывасшăн
Йăпăр-йапăр.
Пайан ак
Шкулăн алăкне
Йар усрĕ те
Ирхи сентябĕр.

Ёнер кăна
— Хиртен шкула!
Пур самрăк сасă пачĕ.
— Атăр!
Йешёл хаваслăх
Йăл кулаĕ,
Питсем калаççĕ, —
— Хатĕр!

Пиртен
Ак йулчĕ тăлăха,
Вăрман,
Атăл,
                    çаран.
Савса, вĕт,

Симёс улаха,
Чупса йўле-сарран.

Савса та кәмәл уйхире,
Савса колхозән уй ёсне.
Ёсре ман вай сиреп ёслет,
Ах, йурә
Инсене вёсет.

Сўлте хёвелё тёрмешет,
Хёвел пек, пирён
Ёс палли.
Самрәка ёс килёшет —
Самрәк патәр
Ёс алли.

Умра ёслет ёсчен сөмйө.
Ёслет хөрүлөн,
Амәртаҗ...
Ах, самрәк,
Шкулран әс-тән пухса,
Мала, мала
Хайне туртаҗ.

Салам сире,
Ман тантәшсем!
Пионерла салам!
Вун сулән хёрлө йачёпе

Телейлӧх еп
Сунап.

Йулташӧм пултӧр —
Кӧнеке,
Тантӧш — ӧсри
Ертел.
Сыв пултӧр ӧслӧлӧх
Йӧрки,
Сыв пултӧр
К ӧ н е к е!

Ей, ут, бригадӧ!

Авне! пӧх-ха, йешле
Йлемлӧ!
Йешле утаӧӧӧ сӧмрӧксем...
Йалав вӧсет,
Йалав хӧлхемгӧ...
Чӧн-чӧн сӧн пурнӧс калчисем.

Умра шавлаӧ
Ав, хурӧӧ трактӧр,
Шавлаӧ сӧн пурнӧс вучаххи...
Хӧрӧ ӧсре
Вӧл пирӧн паттӧр,
Вӧл сӧнӧ пурнӧс йапали.

Хёрсе сён пурна́с
Ха́ль та́ватпа́р,
Ва́й пирён са́мра́к хушшинче.
Хёру́ ёсре епёр су́ватпа́р,
Пу́лас сён пурна́с вуттинче.

Ё́се ё́слетпёр
Ха́ль бригада́н,
Те́нче та́ватпа́р хурса́ран.
Ей! ут, бригаа́! касса́н-касса́н
Хёлхем йалка́штәр пурна́сран.

А́вне! па́х-ха,
Йе́пле илемле́!
Йе́пле ута́ссьё са́мра́ксем...
Йа́лав ве́сет,
Йа́лав хёлхемле́,
Ё́сре бригаа́ ачисем.

* * *

Са́к тапха́р ва́л —
Хёру́ле тапха́р,
Е́пир уда́рла́ха у́сса,
Ё́срен на́йанла́ха та́птатпа́р.
Сён кун теле́йлө́х илемне
Ме́н пур ва́йхала́м
Илленет.

Ҷак Ҷамрӑк харсӑр
Ҷемйере
Чӑрем ёсре ман
Килленет.

Хаваслӑ ёмӑр — Ҷамрӑклӑх,
Телейлӑ пурнӑс Ҷамрӑкра.
Йӑри-тавра ман
Таятӑшӑм —
Ударлӑ стройкӑра.
Вӑйхал ёсре тем
Анлӑшӑн
Ёсченлӑхе каратӑ.

Хулара та, уйхир те
Ман Ҷамрӑк йышӑм
Вӑренет.
Шкулран ӑс аслӑ
Пирӑнте,
Пирте пӑлӑлӑх
Йешерет...

Пушӑ вӑхӑт —
Йӑлтӑрпе...
Сывлӑш, аслӑн
Вӑлтӑртет!..
Кӑкӑр уҫӑ сывлӑша
Чӑхесе илет ӑша.

Ех, йарнас,
Йарнас килет,
Самрак пүү
Хават илет...
Какър уса сывлаша,
Чухесе илет аша.

Пурнас сулэ сарлака,
Ман ёслес, пурнас килет.
Ех, кунсулам, сарлакан
Йасланса хават илет...
Пурнас сулэ — йап-йака,
Пурнас сулэ — сён телей!

* *
*

Сак тапхяр въл —
Хёрүлэ тапхяр.
Епир ударлаха усса,
Ёсрен йамшаклаха
Таптатпяр.
Сён кун телейлэх илемве
Мён пур вайхалам илленет.
Сак самрак харсяр
Семйере
Чёрем ёсрех ман
Килленет.

Республик ирӹ.

Тӓп-тӓрӓ ир.
Хӹвел хӹп-хӹрлӹн те
Илемлӹн
Пӹлӹт сине караӹ
Кӹрен чаршав.
Тӓван республикӹм
Пӹр меллӹн
Сак ир параӹ ударлӹн
Чӹрӹ шав.

Еп кашнӓ ир
Тухатӓп,
Тинкереп:
Республике куратӓп
Пур йенчен.
Ирхи гудок
Ударлӹн ӹрӹхет,
Ирхи гудок
Ӑмӓртӓва чӹнет.

Йешӹл вӓрмансӹне
Сурса
Кӹрлет
Дубитӹл, Сӹмӹрлӹ—
Пайан, республикӹм,
Пур сан.

Хёрү ёспе ударлан
Вай кёрлет.

Вәрнар
Хирет сөре тәпрен,
Тәпрен илетпәр
Фосфорит.
Пуйанләх хамәрәв тәпре,
Пуйанләх пирәншён вәри.

Шупка ире
Тәтре-тәтре
Ёсе тухат
Канац, Урмар...
Хурсә утсем
Сөсен хире
Йарассё хурсәран
Тымар.

Лере
Улатәр,
Куславка...
Ёхрет те пуйәс —
Сён телей.
Сўле сёвкентәр
Семафор!..
Пайан республик
Сентерет.

Еп кашнă ир
Тухатăп,
Тивкереп:
Республике куратăн
Пур йенчен.
Ирхи гудок
Ударлăн ёрёхсев —
Пин сарлă йыш
Ёсе кёрет.

Йăхраĕ гудок.
Республик ёрёхет...
Тавралăх — хурсăлă уйхир.
Пайан
Республик сёнтерет,
Пайан социалисамлă ир.

Мучийе.

Тухăс¹ илемлён,
Сёт йевёр, шап-шуррăн,
Ирёккён усрё
Шупка чаршавне.
Сивё те сулхăн шывпа
Пите сурăм,

---

¹ Хёвелтухăс.

Тухрәм та чупрәм
Хирти авкартне.

Шәп ирхи йалән
Ҙырма леш йевнийё.
Авәтрё автанё
Ҙапса Ҙунатне.
Ҙук, саваймарё мана
Ун сассийё,
Саврё манән кәмәл
Машин сассине.

Түлек ир Ҙанталәк.
ТаҘтан аяакран ҘеҘ,
Такам чутланә
Сасә илтёнет.
Ир Ҙула тухнә
Пёччен Ҙын — ҘуранҘә —
Лаша чуппине тинкерсе
Тем итлет...

Чарән, мучийём,
Аста ес сёнкетён?
Камран йәләнма өс
Тухса хутаҘпа?
Ҙитё сана,
Вәхәт мар,
Еп сёнетёп

Ҷак пусмър урлӓ
Касма.

Ав, йѣтемре
Тулхӓрат
Хурсӓ сасӓ.
Машин ѳрѳхет
Кѣлтене савӓрса...
Мучи!
Пѳрлешсѳ пурӓнсассӓн,
Сѳн пурнӓс йухат
Саврӓнса.

Пуласлӓх кунсулӓн
Телейлѳ сут ирѳ,
Мѳн пур пусмӓртан
Хӓтаран
Сѳн телей,
Вӓл пирѳн колхозӓн
Сѳнтерӓлѳ хирѳ,
Мучи!
Васкарах утмала
Сав тѳле.

Илтетни, мучийѳм!
Мотор хурсӓ саслӓн
Пире хӓй патне вӓл
Есѳ йӓхӓрат.

Пурнаҫ — ертел,
Пёрлешүлө пулсассан,
Ёмөр нушийё
Хәраҫ.

Ҫитё сана,
Вәхәт мар,
Еп сәнетеп:
Пәрах ҫак нуша хутаҫне,
Парахмалах.
Пайан колхоз мар-тәк,
Ыран ес кәретән,
Ыран пурнаҫу колхоза
Савмалах.

Май уйавёнче.

Мён-ма чёрем
Сикет пайан?
Мән-ма ман шухәш аслә?
Чёлхем выҫаҫ
Май кунёшён.
Тулта мёнпек хавасләх!

Аш ҫилёпе
Вёл-вёл вёсет
Йёпкён хәмач йалавё.

Пайан вайхалсене
Виҫет
Ҫентеру уйавё.

Ёс ҫынёпе
Урам тулса,
Шав тинёс пек, йалт хумля.
Камах пуртре
Чатса ларса,
Камах-ши халё йулнэ?

Дерен иртеҫ
Йурла-йурла
Ав, ҫамраксем тем чухлё.
Етемлёх хумё
Туртэнаҫ —
Ҫентерулё ушкэв.

Вёҫрен хавасля
Йурасем,
Вёҫрен йанраҫ „урра“...
Вэрман аҫна
Инҫет туса,
Инҫе кайса хураҫ.

Хавас-хавас
Ҫиҫет кунсул,
Уйав пайан, уйав.

Ниџта пӑхсан
Салхулӑх сук,
Чӑрем хавас туҫат.

Еп те пайан
Хӑвел пулам —
Сунам вутра хаваслӑн.
Иӗс хӗлӗхе
Алла тытам,
Шӑрантӑр йуррам аслӑн.

Пусри хӗлхем
Вут хӗм пулса,
Аса пек, вутлӑн сиҫтӑр.
Ман йуррамҫӑм
Ӗҫпе тулса,
Йӑмшаклӑх витӑр иштӑр.

Пионери, мала!

Марш.

Пӑтти-патти барабанӗ...
Ирӑк сулналала,
Марш, Октабӑр чечеккисем,
Ӗҫ патне, мала!
    Ӗҫшӑн харсӑр епӑр —
    Ӗҫлӗ тапхӑрта.

Киввине ёнтетпёр!
Тап а́на, — хъртах!
Кам ёсрен пърнасшан халё,
Кам йулхав етем, —
Сап а́на, ударник алё,
Ёспеле хёртсе!
Ёсшён харсёр епёр —
Ёслё тапхърта!
Киввине ёнтетпёр,
Тап а́на, — хъртах!
Ёмёт асла — ёс чёрийё.
Шухашам — хевел.
Ёс — анне, атемёр — ирёк.
Йулташам — ертел.
Ёсшён харсёр епёр —
Ёслё тапхърта.
Киввине ёнтетпёр,
Тап а́на, — хъртах!
Пирён сар ёсре ударля,
Амартса ёслет.
Кам ташман, а́на хайарран
Вайхалпа ишет.
Ёсшён харсёр епёр —
Ёслё тапхърта.
Сёнтерсе илетпёр
Пурна́са малтан.
Ус, ертел, ёспе тивлетлён
Пар вайна ёсех...

Марш, семейем, ёсе ертеллён,
Тыт алла ёсех!

Ёсшён харсәр епёр —
Ёслё тапхårта.

Киввине ёнтетпёр,
Тап åна, — хårтах!

Йалта.

Кантåк сийён

Йарåм-йарåмån пилеш

Усанса тårат

Кёрен шårсайån.

Килтём еп пайан

Тåван килө

Сёнё шухåш,

Сёнё ёмёт айён.

Сакår сум пулман

Тåван йалта,

Пёчёкрен еп

Хулара вёрентём.

Йала кётём —

Кусåм чи малтан

Шур чиркú сине

Пåхса тивкерчё.

Ку чиркú

Савах-ши? — төп, пåхап,

Тӳррине такам сӳсе
Антарнӳ.

Тӳлӳнетӳп:

— „Ех, тур сырлахах!“ —

Ку йалтан турри мӳн
Тухса тарнӳ?!
Кӳпӳрленсе тухрӳс
Чиркӳрен
Хӳрлӳ мӳйлӳ сӳмрӳксем
Хаваслӳн.
Еп пӳхса тӳрап,
Савӳннипе:
— Ку чиркӳ мӳскер? тесе
Ыйтасшӳн.
ӳнланайрӳм
Тинкерсе тӳрсан, —
Чиркӳрен шукул тунӳ
Иккенне.
Сук туррисене
Тӳнтерсе йарса,
Йалӳм сӳнӳленнӳ
Тӳпрепнех...
Леререх ав,
Пысӳк сурт колхозӳн,
Тӳртӳнса ларатӳ
Мӳн елеватӳр.
Кӳтеспе шавла-шавла
Иртет ав,

Хурçă саслă
Çентерўлĕ трактър
Пўрте кĕтĕм.

Ват аннем кăна,
Сар сĕтел сумве
Шăлăмпа ларнă.

Хĕрлĕ мăйлă
Шăлăмăм ăна

Сарă силлĕ
Кĕнеке тыттарнă.

Ват аннем

Йăваш сассицеле,

Шăп, хуллен —

К-о-л-х-о-з, тесе вуларĕ.

Кăмăл тулчĕ,

Савăнницеле

Шăлăма пырса еп

Ыталарăм.

Тăван йалăм,

Çенĕленнĕ ман,

Кĕтесре турри те çук,

Куратăп.

Ват аннем

Вĕреннĕ вулама,

Ват аннем

Аслăх ёсне куçасшăн.

Уйхир — вучах.

Патёрйелёнчи „Ленин
çулёпе“ колхозри
комсомолкә-ударницәсене.

Кәвак пелёт çутә, тарән,
Çут хевел унта çиçет.
Саванса йурра йухтарән
Çак хавасла уйхиртө.

Ой, уйхир, ес ылтән тивёс —
Вёссёр, вёссёр хум аччах.
Шерепелён хумхан илө
Кунти тырәлә пучах.

Ах, хевелө, шәрәх-шәрәх,
Те кулсах хёртет хевел?..
Хәйён ылтән пичө тәрәх
Йёппипе илсе перет.

Ан выља, хевел, ан ашкән,
Пучахпа илсе переп...

Сар хевелө выљамашкән
Чарәнмаст, хёртет-хёртет...

Умәмра колхоз уйхирө,
Вёссёр тырәлә иңсет..

Чәнкәрр... чәнк! машин сассийө,
Жнейкә тырәна виçет.

Херёсем кунта, хевел пек,
Пичёсем кёрен сырла.

Кәмәла туртса кевёлөç,
Хушәç йуррама сырма.

Комсомолкя, савнй Клавтй,
Ак, Лисукям, амартар!
Уйхиртен тырра пухар та,
Совета часрах парар.
Сак кувсулан сулэ анлй,
Кёрешмесёр илес сук.
Пурнйса сёнесе йусас-тйк,
Кирлэ: тырй, ёс кйчух.
Хулана парар та тырй,
А, хула, ес пар машин.
Пёрлешсе ёсе тухар та,
Амартса ёслер кашни.

* * *

Уйхирце пыратйп,
Йешёл сукмакпа.
Таврана пйхатйп
Тивкерсе куспа.

Умри сёсен хирё —
Колхозсен ани.
Кунта кашни ирёк
Халё ёсрех, кашни.

Ертеленнё халйх
Кунта пит ёсчен.
Сирёлтёр аваллйх
Ку ййх умёнчен!

Кунта, вѣт, кашнийѣ,
Кур, — ѣспѣх вѣрет...
Пѣхѣр, ав, машинѣ
Кѣрлесе иртет...

Ну, йешле чѣтам-ха
Кунта еп пайан?..
Йуррѣма тѣсам-ха
Хир тавра йан-йан!

Манпалах сѣрлетѣр
Тѣри тѣпере.
Вирлѣрех сѣклентѣр
Ман сѣмрѣк чѣрем!

* * *

Хѣвел хытѣ хѣртнѣ май
Ирѣлет шур йурѣ.
Кайѣк-кѣшѣксем пѣрмай
Йухтараç сѣн йурѣ.

Сѣмрѣк Пѣткѣ урама
Тухрѣ пит хѣйулѣн.
Илтрѣ — кайѣк йуррине —
Шѣратаѣ салхулѣн.

— Пѣтѣр, Пѣтѣр, Пѣтѣркке,
Вѣле ту-ха, — терѣ.

Петкă а̀на хѣрхенсе:
— Тăвăп, тăвăп, — терѣ.

Пѣр самантрах васкаса
Самрăксем пухăнчѣс.
Пѣрне-пѣри пулăшса
Еслеме тытăнчѣс...

Ех! пусланчѣ амăрту —
Сăт-сăт-сăт! — сес сасă.
Ей! ес, Петкă, хавăрт ту,
Пулгăр ес ударлă...

. . . . .

Ак ачасем хаваспа
Йăл-йăл-йăл... кулаççѣ.
Пиук-пиук! — кайăксем
Йурă йухтараççѣ...

Епѣр есре харсăр...

Йанкăр-йанкăр тăрă пелѣт
Ашшăн кăвакарчѣ...
Сурхи лăпкă, ашă куншăн
Хевел кулса йачѣ.

Шăлтăр-шăлтăр... сѣнѣ трийѣр
Хай есне тапратрѣ.

— Ей, ачасем, тырă тийӗр,
Имсама тасатӑр!

Нуккӑ, Петкӑ, ӑмӑртатпӑр,
Хытӑрах ҫаврар-ха!
Тешӗ тырӑ йухтаратпӑр,
Тыррине тултар-ха.

Пирӗн ҫамрӑк ҫар ударлӑ,
Епӗр ывӑнмастпӑр.
Ӱт-пӗсем йӑлт хура тарлӑ,
Ӹҫре пит те харсӑр.

*

* * *

Колхоз хирӗ сарлака,
Шултра тыр пӗрчийӗ..
Лӑпкӑ ҫилӗ вӑшлатсан,
Пуҫ тайаӑт ун ҫийӗ.

Ав, лере йепле шӑвӑт,
Пӑх-ха, пӑх, машинӑ..
Халь ӑна уйхир парнат,
Касӑлаӑт ун ҫийӗ.

Кунти харсӑр ӗслӗ ҫар
Лагӗртен, вӗт, килнӗ.
Пӗр хаваслӑн ӗҫе кар
Тӑрса йӗркеленнӗ.

Шкулра ларнă хут сивче,
Халъ ёсре туптатпӑр.
Амӑрту.лӑ ёс сивче
Ёсе савӑлатпӑр.

Пионерсен маршӑ.

Йурӑ.

Урам тӑрӑх йурласа
Пионерсем пырассӑ,
Их, пырассӑ.
Пӑр-пӑринчен иртмессӑ,
Пӑрне-пӑри хистессӑ,
Ертӑлпеле утассӑ.

Епӑр самрӑк сескесем,
Сенӑ пурнӑс сӑскисем,
Ех, сескисем.
Усӑ, таса сывлӑшра
Вӑй выльатпӑр йурласа,
Вӑй выльатпӑр йурласа.

Епӑр йышпа уснӑ чух,
Тӑшман пире курӑнсан,
Ех, курӑнсан,—
Епӑр хатӑр ертӑлпе
Хирӑс тухса пӑтерме,
Хирӑс тухса пӑтерме.

Вёренетпёр ёспеле.
Хёмленет вайхал ўтре,
Вайхал ўтре.
Вай илетпёр епёрах.
Ѕёнтеретпёр пурпёрах,
Ѕёнтеретпёр пурпёрах.

Йантра, йахрав рожокё,
Йантра уссан сывляшра,
Ех, сывляшра.
Епёр йышпа суралнă—
Вутра, ёсре, тавалра,
Вутра, ёсре, тавалра.

Урам тарăх йурласа
Пионерсем пырассё,
Ех, пырассё.
Пёр-пёринчен иртмессё,
Пёрне-пёри хистессё,
Ертелцеле утассё.

Тантăшсене.

Ей, тантăш-ачасем!
Сире пайан
Хам йуррама хавассан парнелеп.
Вутпа сунап питсем
Сисин сисес пайан,
Пусах тайам
Сире хёрулӗхпе...
Ессамраксем!
Сирех хават сенец.

Пӗрпек йунтан, вӗт, епӗр пурте,
Пире кив пуранӑс пит ирсӗр..
Ех, комсомол! —
Малтан мала ес кӗртрӗн
Пире сӗн пурнӑса,
Есе — таттисӗр.

Ей, комсомол!
Пурне те патан ес пире,
Йуна вутларан пирӗн ут-пӗре.
Сисетпӗр-сӗе,

Хай вите́рех темсе сийрен,
Комун магничэ
Туртнине ту́рех.

Сисни сес мар,
Ак, петилеткамар сумне
Хурар халхамара,
Таялар:
Унта тапач
Черемерсем патвар...
Пер партишен тама —
Менпур ташман сине,
Хайар хумсем пекех, пырса,
Ман йыш сенет...

Емёрлөхех шартна комсомол,
Ирте хастарла́х,
Сунми кавар.
Ман йыш, ман йыш —
Сен пуранас сулпусе.
Мелйунлан динамит патне
Вал кусре тавалра сиссе,
Хастарлан...
Епир, епир —
Сен пуранас сулпусе,
Сунми кавар.

Инженера,
нарком йе токаре

Усетпёр...

Пёрлех сёкленнэ те сўле.

Илийч йалавэ

Суләмән сисет, вёт,

Сёр домнана вёрсе,

Пившер труба виссе. —

Ана мёнпур кёрешўрен

Йатса тухатпяр епёр...

Хум-штурәмра

Ишет кунсул карапэ, —

Пире Октабёр сивётнэ шълтан.

Хайар кёрешўре малтан

Мала

Йалан сёнми вайпа

Утса пыратпяр.

Малах, малах! —

Чикке куратпяр.

Васкатарах,

васкатяр! —

Сав шанчак вайхалта.

Ей, тантэш-ачасем,

Хавассан итлёр:

Йепле саскуләмяр

Тақта та ситнэ —

Мёнпур сёрте йаврат.

Пях-ха,

Магнитогорск тәрписөвчен
Сут хөвеле
Тетём, йавһнат
Йевитлән.

Большевиксен сўнми йалавё
Пур сөре сән сапһә...
Уйхир,
Вәрман
Унпа сөс шуһамланһә...

Хурһә найһк.

Хурһә сирөппөн, йавравлән
Тўпере йухат.
Тинкерсе пәхмашкән пит хаваслән
Кәмәләм туртаһ.

Еп куратап пит те пөчөк пәнчә
Пөлөтре, хура.
Йуррам та тивлетлән манән әнчө,
Ех, әна кура!..

Тинкерсе-сөке савәк, хәмәр куһәм
Тўпене көрет.
Йавһнса, хаваслән сәмрәк пуһәм
Шухәшпа вөрет...

Хурса кайак, вайлашав вай, паттар —
Ессыннин ачи.
Иреке карат вай сыха чатар —
Ирек кун каччи.

Халё сиреп ун сассийё, вирлен
Ав, керлет, керлет...
Унпа манан ирекшен херулен
Ех, вёсес килет!..

Хурса саса сиреппен, йавравлан
Тупере йухат.
Тивкерсе пэхмашкан пит хаваслан
Камалам туртат.

* * *
Ак, мен лаптак пурсан йетен
Ман умри уйхирен.
„Пус тайам сакнах“ — тейетен
Иешел хумне хирес.

Хумесем ун ваш-ваш силен:
— Ку колхозан — тессе.
Саванпах йепле куш илен
Ун синчен халъ езе...

Сийё тикес...
Ах, мен терле,

Хёвелпех въл сиҫе.
Ав, ҫилхийё йаркӑч тӑрлӑн,
ҫиҫӑм пек-ҫке, ҫиҫӑм...

Ҫитӑнет те шерешеллӑн,
Пурҫӑн сӑс парасшӑн.
Тен, хӑйех, хӑйех въл пӑлнӑ —
Сӑс кӑтет ҫӑршывам...

Вӑт халӑ хапракпа колхозӑ
Иккӑш йӑкӑрешлӑ.
Уншӑн ҫакӑ йӑтӑн касӑ
Ҫитӑнмӑх кӑрешӑ...

Ҫавӑнпах йепле куҫ илӑн
Ун ҫинчен халӑ есӑ!
Хумӑсем ав, вӑш-вӑш ҫилӑн:
— Ку колхозӑн, — теҫҫӑ.

Ҫу кунӑ — анне.

Тӑван анне — ҫу кунӑ халӑ,
Хёвелӑмӑр — ате.

Пире вӑрман,

шыв,

улаӑхӑ

Хӑна тухса илет.

Аса туптарё шкуләмәр
Хастар вёренуре.
Ак, халъ хаваслә кулләмәр
Йавратрё лагёре.

Таса аспус,
Тёреклё пұ...
Қунсул ынтай вайхал.
Йалән, вёт, хатёрех епёр
Ёсре сирме айха.

Каллех ёсе илетпёр те, —
Кёрешурех сунар.
Хамәр йурра аш силёпе
Тёнче тарах сарар.

Отред,
Қарта пек, карна сан—
Ёрет сине ёрет...
Саплах кёр ирё, харассан
Килетпёр лагёртен.

Кёр силё те чуптутар-и
Сул тытна хамача.
Хавасләхпала уттәр-и
Шкула мёнпур ача.

— Тәр... тәр!. чётренё,
Чупё те

Ирхи йанравлӓ сас,
Вӓрман каллех
Ал сунӓ те,
Пус тайӓ уйрӓлса...

Тӓван анне—су кунӓ халь,
Хӓвелӓмӓр — ате.
Пире вӓрман,
        шив,
                улӓхӓ
Хӓна туса иртет.

        * *
        * *
Чечен сун хӓвелӓ
Тухасшӓн халех.
Ав, тухӓс тӓпелӓ
Хӓрелнӓ каллех.

Кӓтет тӓрӓ пӓлӓт
Ана тухасса.
Тастан та вӓл пӓлӓ
Савса пӓхасса.

Сампа вӓл кӓвак та,
Илемлӓ, тӓлек;
Туйатӓн хӓвах та,
Хӓрлех-ске тӓпе.

Саваӳ асла йышлаӳ
Колхоз тыррине...
Ей, хирёмёр, йышӳ
Пур ёс хӳнине!

Пит капӳр, илемлӳн
Ҙак ылтӳн уйа
Ҙанталӳк иленнӳ.
Ах, ирӳ уйар...

Ирхи кӳмӳл сывлӳм
Сыпайнӳ ыраш...
Ес те ёнтӳ сывлӳн
Бензинлӳ шӳрша.

Ҙенӳ хирте.

Кассӳн-кассӳн вӳскӳлет
Йешӳл хирте Ҙилӳ.
Ҙамрӳк чунӳмҘӳм ҘиҘет —
Уйхиртех ун килӳ.

Асла тинӳс йевӳр уй,
Ҙил йуртаӳ ун урлӳ,
Хумханаӳ вӳл, уй-уй-уй!
Сап-сар ылтӳн хумлӳ.

Хумӳ ылтӳн, ылтӳн хум,
Ун Ҙилхийӳ пурҘӳн.

Йешёл хирён сөнө тум —
Йанһравла хурса.

Тивёс синчи карапсем
Йевёр, машин сарё.
Хумсене касса кёрсен —
Уса́лат йанравё.

Моторсен сасне илтсен
Чунам хавасланчё,
Моторнах еп тус иккен —
Ес ман пите йнчё.

Пур найанлаха кастар,
Сён моторан шавё!
Сак саспах выља хастар,
Сак кунсул йахравё.

Хире пәхрә сар хёвелё...

Хире пәхрә сар хёвелё
Кармашса вәрман синчен.
Пёлнө, тев, йепле илемлө,
Пёрлешүлөх ёсөнче.

Шап санталакла ир витёр
Сәрхана́т мотор сасси

Саванула ёс кёввипе...
Кама витмё-ши сасси?

Хәласланчә-ске ак, жнейкә,
Ертел тулна хысала.
Трактәр, есё тыр әшне кёр,
Трактәриспа ус сула!

Пучахсем пухатпәр епәр
Тыра вырәннә тёлте.
Пирён хирё ылтән йевёр,
Ах, кёлти, йепле кёлте!..

Шывсуна.

Ак, ирхи хёрелнә шуşam
Сәнне сапрё Атәла.
Атәла тёллерё куşam —
Курчә хурсә шывсуна.

Сывләша касат пропеллёр,
Йанәрарё сён мотор.
Умёнче ларат ун шофёр —
Кантак кусләхлә маттур.

Хуларан хула патне вәл
Атәл тәрәх висрё сул.

Вӑл шӑваӑ ак, ҫил те тӑвӑл!
Куҫупа ес пӑх та йул.

„Моторсен ӗмрийӗ килчӗ,
Хурҫӑланчӗ те ҫӗршыв“ —
Пуҫӑмра ман шухӑш вӗҫрӗ.
Ҫырана лӑпкаре шыв.

* * *

Кашла, кашла, хура вӑрман,
Пайан ес манӑн чун уҫҫийӗ;
Мӗнпек ҫӗкленнӗ кӑмӑл ман
Вӗҫме кӑтралӑ пуҫу ҫийӗн.

Сисеп, нӗлетӗп ачаран,
Туйап чӗлхесӗр шӑплӑхна та.
Йепле хам сассӑма чарам, —
Сана тӑванлӑн еп пӑхнатӑп.

Ах, кунӗ ӑшӑ... тен, вӑл та
Пӗр саншӑн уҫвӑ та-и алӑк?..
Вӑрҫаттӑн вӑйлӑ тӑвӑлпа
Пӑлхавлӑ урнӑ чух ҫанталӑк.

Унчух силленнӗ мӑн йуман,
Хура тӑрри ҫилпе алхаснӑ.
Пӗр шӑп кӗтес кунта йулман,
Тем тӑрлӗ сас сана, вӗт, каснӑ.

Йе кунё йәлтәр сүтатсан,
Инҗе җәртен хөвелё анлән,
Сана илемлән вутласа
Тумна пит капәрән сәрланә.

Анчах айра сан шәп каҗах,
Йәвәҗ хушши тётрелё каҗё.
Сан җийён урлә тек каҗса
Тәхланлә пёлётсем йухаҗҗё...

Йанравлән халё кашнә ир
Сана сүрат гудок мән саслән.
Санпа җак савәт кашлани
Мөнпек пайан мана хаваслә!

Каникул хыҗҗән.

Сывә-и, шкуләмҗәм—сүрәнәҗ килё,
Манән телейлёх йәви.

Акә, епир те каникултан килнё,
Йышән та ил!..

Акә, каллех уҗа сулхам кёр ирё...
Хавән пур ёҗ ачийех
Сан аләкран халь парад пек кёрер-и
Ас ласҗине?!

Пирёв сийе усанайнă йалав та
Щкул тӑрӑнчен саламлаӑ!
Кӑтнӑ, ҫампа тинкерет айала та
Вут-ҫуламла.

Ҫунтӑр ҫак хӑрлӑ хӑмачӑ йевӑр
Пирёв чечен пурнӑҫ та.
Пиҫнӑҫырлапек, ҫиҫетпӑр-ҫкеепӑр...
Шкул, вырнаҫтар!

...Халӑ анчахчӑ вӑрман, тӑрӑ шывӑ,
Лагӑртӑ иртнӑ кунсем...
Пирёв асра та ҫӑн улӑх шӑрши, вӑт,
Шавлӑ ёҫсем...

Сарӑ хумсем те асрах-ҫке йухаҫҫӑ,
Халӑ хӑлхара пек мотор...
Пар ёнтӑ, ал, кӑнеке, хут, кункаҫӑ,—
Ес умма тӑр!..

Итем ҫинче.

Тӑнкӑр-тӑнкӑр... тӑнкӑр-тӑнкӑр! .
Сас йухаӑ, йухаӑ инҫе
Сарлака итем ҫинче.
Ех, капанӑ пӑр кӑтӑ-ҫке,
Тӑсӑлаҫҫӑ темиҫен,

ик йенчен.

Сарам мар пайан итемён,
Сук, пайан йалт урэхла,
Саванса машин ухлайт...
Кёлтине те тавар темён,
Сук, пайан йалт урэхла, —
хапракла...

Ку сартран чылай айалан
Йалам сарална сумма.
Хурса ёс кевзи чупайт...
Ех, итлет йамрала йалам,
Чатаймасар ал супайт
вал сампа.

Мице пат сапат-ши тыра
Ку бригадамсам пайан —
Термешсе менпур вайран?
Машинпа астан-ха ыран,
Ун ёснех пуца тайан
ес пайан.

Тункёр-тункёр... тункёр-тункёр...
Сас йухайт, йухайт инсе
Сарлака итем синче.
Ех, капанё пер кетү-ске,
Тасалассе темишен
ик йенчен.

Ёслё трийёр.

Ёх, йурлат хавассанах
Ёслё, хурса трийёр.
Вёт, хаљ йаламсам а́на:
Килёр, терё, килёр!..

Сирпёнет,
Сикет, йухат
Тутá тыр пёрчийё.
Ав, унпа вёсрен тулат
Йешчёк, мих чёрсийё.

Сён ертел ёслет ёсне,
Вáл суртлат-ске тыра.
Сакá ёсён тивёсне
Нийепле те ырман.

Ёсён камáлэ кунта
Вичкён, чёре,
Паттáр.
Ертелти сён хáвата
Хурса́ран хыватпáр.

Халё вёстёр таврара
Хылчáкпа тусанё.
Пирён пурна́с колхозра
Кулленех йусанё...

Ех, йурлат хавассанах
Ёслё, хурса трийёр.
Вёт, хаљ йаламсам апа:
Килёр, торе, килёр!

* *
* *

Пырат пайан илемлён
Семсен, семсен пусса —
Пионерпа иленне
Сён тус пёрле утса...

— Йулташ, кайатпяр пулё,
Астан йулар-ха хаљ?
Пире какай пар, кролик, —
Тирне патшалаха.

Сёршывама какайшан
Ес хакла тивёсре.
Епёр йалан наказшан
Пулатпяр чан ёсре.

Кролчатниксем тавар та,
Пахар таса, аван.
Секлентёр вайхават та
Хаваслахпа йалан.

* *
* *

Вёрену́ йалавё анла́н
Малалах йертет пире.
Сарал, сарал, ес вулканла́н,
Ҷак ударникле ёрет.

Ҷён пёлу́шён йа́тса илчё
Кя́кәра пёр патта́р марш.
А́тар, та́валла́н та Ҷивчён
Техника́ тарне ухар!..

Асла́х крепа́сёсем урла́
Ал та́саг кётен телей,
Ҷапа́су, вёт, — пирён пурна́с,
Ҷаванца Ҷитме теле.

* *
* *

Йалан бо́льшевиса́м
су́нми вутла́ та́вал, —
Ха́л ун ха́ватне те
ви́ссе илес су́к.
Ме́н пур Со́йуза
ти́млёнех
вутласа, ва́л
Ударла́ ма́н у́се́млөх
ку́лчё ка́чух.

Ун патӑрлӑхле
авӑрланчӑ ёссарӑ,
Ҫампа ҫивӑчленӗ
ҫак пирӗн ёрет.
Темчул ҫентерӗлӑх
ку йышӑм куҫарӑ,
Татах —
кӑрешӗ те —
ёсрех хыт хӑрсе.

Кунта хапрӑк-савӑт
сунат сарса пачӑ..
Ҫитнен стройсене
шутлаймӑп та хам.
Кӑрет-ҫке хире
ҫенӗ кун сӑнсӑпачӑ:
Тырпул индустрийӑ —
тӑш тырлӑ гигант.

Уйхир чечекленчӑ, —
колхоз пурнӑҫпе, вӑт,
Сарлаӑ вӑл кунтан та
Союзӑм вӑснӑх.
Ун тӑрӑх шӑвнаӑ ав,
машин хурӑҫ пӑвӑ
Туртсах та илсӑ
пирӗнтен
ал ёснӑ.

Арканнă йăранĕ,
арканнă виç пусă, —
Кив ёмёр нихсан та
тек тухмĕ ума.

Пёлетпёр:
Пёчченлĕх параймĕ хаљ уса...
Епир пёр кăварлă
ёсре кар тăма.

Темпек хёсёке те
сапса аркататпър,
Куллен асланаĕ,
асланаĕ сул умра...
...Шыва та кўлетпёр,
тăва хускататпър...
Вутланнă ав Днепър,
Кузпаз та
Урал...

Варланчăк та йунлă
чуралăх тёнчийё
Пётмелех пусарăнчё
кризис айне...
Епир пёр малах
Ыткăнатпър пит сивчён, —
Ку вилёмлĕх йăлт —
пирён клас тăшманне...

Епӗр КИМ ҫарӗ...

Пӗтӗм тӗнчери
ӗҫсамраҫсен кунне.

Ан йӗр, кӗр кунӗ,
Мӗскершӗн макрас-ха?!
Ҫил!
Тӑсса йар ҫӗн йурра!..
Ес те, хӗвелӗ,
Тухса ахӑрас хӑт,
КИМ-ӗн палли пек курнас...

Тух!
Ҫав хура-хӑмӑр пӗлӗте сир те,
Тух!
Саламла тӗперен.
Савӑт тӑрписем,
Саламлӑр есир те,
Ей, хир,
Саламлӑр пире!

Епӗр пайан
Уйавра-ҫке — ӗҫсамраҫ,
Пурте кӑварлӑ чӗре...
Хамӑр аҫа¹-тӑк,
Вирлӗн куҫар-и,
Вирлӗн мӗнпур тӗнчере.

¹ Аслати.

Ак, сывхарат
Му к тѣнчийѣшѣн тавал,
Епѣр ун сысѣм-аси, —
Тухнѣ сампа
Уйава хаљ мухтавлѣн
Вѣй та висме ѣс ачи.

Кур!
Иалавсем усѣнмасѣ пѣрре те,
Пѣх! вѣлкѣшесѣ сѣулте.
Вутлѣн, хаватлѣн
Сѣклесѣ пире те:
— Пирѣн,
Телейлѣ сул! тет...

Пирѣн сасра —
Сѣнтерулѣ ѣс шавѣ,
Пирѣн сасра — машин.
Ах, пиовер та
Саљуглѣ йышпа вѣт... —
Епѣр КИМ сарѣ кашни.

Пирён йурă.

Пирён йурă хыт, чётревлѐн
Кисретет лăпкă ире.
Ир-ирех сурхи тётревлѐн
Отред тухрѐ лагѐре.

Сапăсмашкăн хатѐр!
Вѐренмешкѐн атăр!
Ут, ес, сирѐп, паттăр сарăк сар!
Нимѐнле силтăвăл
Пире сѐнеймест вăл!
Ташмана тухар та салатар!

Сывлăш усă, йе шыва кѐр,
Ав, хѐвелѐ пѐсертет...
Саканта пире сѐн лагѐр
Еслемешкѐн вѐрентет.

Сапăсмашкăн хатѐр!
Вѐренмешкѐн атăр!
Ут, ес, сирѐп, паттăр сарăк сар!
Нимѐнле силтăвăл

Пире сёнеймест вӑл!
Тӑшмана тухар та салатар!

Сёршыва сён кадӑр кирлӗ,
Колхоза йе савӑта.
Вёренетпӗр епӗр вирлӗн
Пурама, каскалама.

Сапӑсмашкӑн хатӗр!
Вёренмешкӑн атӑр!
Ут, ес, сирӗп, паттӑр самрӑк сар!
Нимӗнле силтӑвӑл
Пире сёнеймест вӑл!
Тӑшмана тухар та салатар!

Сёнӗ пурнӑс — сёнӗ тапхӑр,
Епӗр вичкӑн вӑй пухар!
Тӑшмана ватса таптатпӑр,
Хурӑс хыватпӑр сёршыва.

Сапӑсмашкӑн хатӗр!
Вёренмешкӑн атӑр!
Ут, ес, сирӗп, паттӑр самрӑк сар!
Нимӗнле силтӑвӑл
Пире сёнеймест вӑл!
Тӑшмана тухар та салатар!

М а й.

Хай сәнне ав, пайярканән
Түперен сапат хевел.
Май кёрлет, — хулаца йалән...
Ёслекен вайне хевет.

Су уйавё ләпкә силён
Хёлөх йевөр кевелет...
Сывләшра ав, силён-силён
Йалав вутлән вёскелет.

Уйава мухтавлән хирёс
Пус тайассё корпәсsem.
Кәмәлпа хевелё ирән
Сёкленес мәрйе пусsem.

Сёршывра хастар, натваррән
Ситёнессё стройкәsem.
— Йулхава, ёсчен. ан парән,
Ёсре писчёр мускәлsem.

Стройкә, стройкә, ех, пит асла,
Темпәна висет вайа.
„Путяловёц“ пит хаваслән
Кисретет сурхи уйа.

Тыр пёрчи үкет хёлхемлён,
Йәр-р... йулассё касәsem.

Ҷаканта Ҷурхи илемлөх,
Ёспеле иртеҶ кунсем.

Хёрт хёвел, хёртех, ҶуҶселён
Ытала ўсен Ҷере!..
Ҷурхи йурә, селём, селём
ВырнаҶат ман чёре.

Куршёре, мулсен Ҷёршывё
Ирёк йурә йанратмаҶт.
Ёслекен хёвеллө кунән
ТухаймаҶт вәл урама.

Май кунне фашис хуцланә,
Халәха перет туппа.
ЁҶсынни патвар арсланән
Уйава тухат вәйса.

Фашиссен йәвине хирёҶ,
ХёвеланәҶ тыткәнве
Тёнчери ёҶхаләх хирё,
Тәвё хәйён Ҷут кунне.

Кивё пурнәҶ, хәрәк, Ҷёрёк,
Кивё пурнәҶ халъ вёҶре.
Йешёрет ак, пурнәҶ Ҷёнё —
Ҷёнё пурнәҶ халъ ёҶре.

Ҷён хәват — ударлә темп вәл,
Ҷёршывра вәйхал виҶет.

Пулё вӑрҫӑ! тухё тӑвӑл!
Ёҫ алли — мула ишет!..

Тёнчипех ҫёршыв пёр пулӑ,
Пёр ҫемйе, пёр кил, тӑвав...
Ав, ҫунаҫ Октабёр ҫулӑ—
Ҫав ҫулпа утар... утар!..

* *
*

Сар хёвелӑ пёҫертме пуҫларӑ,
Сёлкёшленчӑ, йёрчӑ шура йур.
Ҫам пайан пуртре ҫӑтса ларӑ —
Йӑхӑраҫ пире хаҫ ҫурхи тул.

Шӑнкӑр-шӑнкӑр...чанкамайур шывӑ
Лапсевче йухаҫ ав, тӑп тулса.
Иртрӑ, иртрӑ хёлён урнӑ сивӑ,
Иртсе кайрӑ сивӑ хурланса.

Шёлтёр-шёлтёр иртӑнпех ҫён трийёр
Амбарга лараҫ тыр сӑвӑрса.
Чёвёл-чёвёл... ачасен сӑссийӑ...
Ачасем суртлаҫҫӑ ҫавӑрса.

* *
*

Ҫурхи кунӑ лӑпкӑ, уҫӑ, тӑрӑ,
Хёвелпе ҫу йевёр ирӑлет.

Ирѣк йуррәм, йухән уйхир тәрәх,
Мавән йурә сепеҫ тәнәрет.

Таван хирәм анлә та пит асла,
„Фордзонсем“ севеҫ хура сәре.
Пайан епә ирѣк, уҫә саслан
Парнелесшән йурә уйхире.

Сәр кәкрийе нурлө те, йанк тарән
Лемәхца йулат ак, касәлса.
Ушкән есшән хаваспах уттарән
Ёслеме пәр йышлан савәнса.

Ех, йепле, илемлән сурхи ирән
Сапаласа акаҫ ак, машиня...
— Чәнахах севелчә, вѣт, уйхирәм!..
Машин янтарә малашне.

Бригадәсем еслессә ак хәрүлән,
Пәр-пәринце хастаррән амәртаҫ...
Пур есе илет пәр сентерүлән.
— Вай-халсем вылаҫсә хамәрта...

Чәнкәр-чәнкәр .. хыҫалтан сүрийе
Пустарса пырат пур „сүпсава“.
Сывләшра йарнат ак, ес йуррийе,
Айакка кайат, мала куҫат.

* * *

Сут хёвел хёрелсе
Йӓл тухсассӓн,
Лӓпкӓ ир йанкӓрах.
Пирён ут — хурсӓ ут
Усӓ саслӓн
Савӓнса уйхире сухалат.

Халъхи уй хурсӓпа
Пин чёрелё,
Пинпеле хашлатаӓ ун чёри.
Амӓртаӓ, васкатаӓ
Ёс аллийё,
Аста-ха хёрӓ ёс ку-тери?

Кам ёсрен пӓрӓнат,
Кам прогулшчик, —
Ей, ударник, часрах сӓпса хус!..
Сёршыва
Хурсӓпа сёнетес-тёк,
Пирён вӓй йаланах — малти пус.

Пирён вӓй, сисём пек,
Сёнтерӓлё,
Пирён вӓй кисретет тёнчене.
Ёс алли,
Кӓвар пек, вӓл хёрӓлё,
Вутпала йалкӓшса ситёнет.

●

* * *

Кӑн-кӑвак уҫӑлчӗ
Сут тӗнче чаршавӗ.
Лӑпкӑ сутҫанталӑк
Йанкӑрах уйар.
Ир-ирех пуҫланчӗ
Колхоз ӗҫӗн шавӗ,
Еп те чупса тухрам
Еҫе ҫак уйа.

Сӗлӗ те пит аслӑ
Иаштак сӗм вӑрманӗ,
Ҫавра ҫутӑ кӗлӗ,
Лапам та ҫаран..
Суксинчен, вӗт, авӑ,
Ҫаврӑнаҫ арманӗ,
Ана колхоз тунӑ—
Вӑл ҫенӗ арман.

Ех, йепле чечеклӗн
Йешерет ҫак улӑх,
Сӗрӗшсе лараҫ вӑл
Ҫушӑн савӑнса.
Катаран курнаҫ ак,
Сар пучахла тулӑ,
Ана халь сулаҫҫӗ:
Еҫ пыраҫ ӑнса...

Симёс пуслă клевёр
Хёрлĕ шерепеллĕ,—
Аш силĕ йуратнă
Ачашлат, лăпкат...
Кунта халъ кёрлет ав,
Мухтанат пропеллёр...
Ёсри уса йурă
Йаранат сăпкан...

Кувĕ нăраланчĕ,
Хевел писсе ситрĕ,
Йăлтăртин сисессĕ
Хурса савасем.
Йаш самрак ұт-пĕвĕм
Мана ёспе сыхрĕ,
Еп те сава тытрам —
Выљанаç алсем ..

* * *

Ирхи сывлаш уса, ыра,
Ыйхăран ир вăранап.
Тупе йанкар, сутă, тăра,
Урама тухса утап.

Шурă йурĕ сутă кĕмĕл:
Самрака тек илĕртет.
Йĕлтĕр, йĕлтĕр, — сирĕп йĕлтĕр!
Анатала вĕлтĕртет!..

Ўпке манян — хурса вёркёч,
Сывлашпа ўте сават.
Сулхан силё ваштар вёрчин,
Ман ўт-пёвём тав тават.

Ех, уйхирё, асла, асла
Ех, пит уса йарэнма.
Вахат ситрё. Пит хаваслан
Вёстеретёп вёренме.

Вёренмешкён пит те лайах
Тулли уса пуспала.
Вёри йунам ўт-пў айён
Хёрўленсе кускалаť.

Улаҳ йурри.

Шёнтё улаҳё пит асла,
Силпелен вал хумханат.
Кунга ёс хёрет хаваслан,
Колхоз ёс вайпа анат.

Сырли
Хёрлё шерепеллё,
Сулсице вылат хава.
Кунёпе кёрлет пропеллёр,
Сёмрёлет сён вайхават.

Ек, ман танташ пит те паттар,
Йаранса сулаӳ пайан.
Йашсем епӳр амартатпӳр,
Кунта халӳ суӳ найан.

Шурӳ хурӳн пуӳ силхелӳ,
Самрака пуӳве тайаӳ.
Пирӳн йурра аша силӳ
Айка илсе кайаӳ.

Лагӳрте.

Ирех вӳрет вара уӳ силӳ,
Тӳпе караӳ кӳрен йалав.
Корниот сассийӳ силӳн-силӳн
Пире тама чӳнет йалан.

Акӳшсем пек карталанса
Хӳвел ашши сине тухатпӳр.
Уӳ сывлаша сӳвар карсах
Кӳкӳрсемпе туллин сӳтатпӳр.

Сӳван илемлӳ кунӳ сута,
Санталак пирӳн халӳ—анне.
Хӳвел — атемӳр, хӳрттӳр, сутаӳр
Кашни сӳсамрак суранне.

Хёвел хёртни пире те усă,
Сан-сурăма кўртет вайхал.
Еслер, выљар та, чаранусăр
Сыхлар пёр сиреп сызлаха.

Саланатпър чевёлтетсе,
Сартансем пек, кўлле чаматпър.
Шывран тухса, йуна хёртсе
Амартмала пёрле чунатпър.

Пирён сёршыв сынсем кётет,
Йалпа хула ёсчөн ыйтаççё.
Самрăкранах халь лагёрте
Епир ёспе хунатпър тачан.

Ўшчиксене вутпа чёртсе
Хёрў ёсе алла тытатпър.
Сён пурнаса, пир пек, тёртсе
Малтан мала, мала утатпър.

Каникулта.

Тăп тăрă каç. Ех, йурё шурă,
Сăлтăрсем выљаççё тўпере.
Тăлăх уйăх, малалах ав, шурё,
Хушшăн-хушшăн, сулхăн сил
вёрет.

Апат сирём. Апатланнă хысăн
Усăлмашкăн тухрăм тулала.
Йăтăсем вĕркелессĕ уссăн...
Тантăшсем утассĕ шулала.

Ак сĕнĕ шул. Сўлĕ те пит аслă,
Тимёрпе мĕн витнĕ ун тăрне.
Чĕре манăн сикрĕ пит хаваслăн...
Сĕнĕ шул—колхозшăн, вĕт, парне.

Шала кĕтĕм епĕ. Вĕренессĕ...
Унтах вĕренет ман ват анне.
—Шуркă, Шуркă, килтĕним-ха?..
тессĕ,
Алла чăмăртассĕ хыт манне.

Ак, Марус та вĕрентмешкĕн ларнă,
Вăлах — комйачейкин сыруси.
Куссемпе еп шухăша каларăм:
— Ну, мĕнле-ха санăн ёс-пуссем?..

* * *

Дĕр султах улшăвнă тăван йалăм,
Йала кĕнĕ йалтах сĕн йала.
Хуларан, ёслемешкĕн йанă,
Ёслемешкĕн килтĕм еп йала.

Йулташа.

Ив. Вашкине.

Илэртсе мана уйхирэ
Качак туртрэ хай патне.
Сурхи йанкар ире хирёс
Ылтанлаӳ сансапатне.

Камал, камал, уса, ыра,
Камал тулчэ чёре.
Пурсан йаркасла теш тыран
Пусе аванна сёре.

Шарсаланна кемёл сывлам,
Сыпна йешёл шерепе.
Ес жу та сетоклен сывлан
Ирхи сывлам —
Шерепет.

Йарамлан, хёвелё йевёр,
Кусамсем шаваç инсе.
Ав, лере, чечеклё клевёр —
Йешерен ука, инсет...

Сёлё, йасмак, пэри, тула
Кассан-кас хире висет.
Ку уйхир, илемлё, тулах —
Тёрленет санца, сисет.

Тух-ха, тух уйа,
Ваңукәм,
Ыталар ўсен сәре.
Ех, уйхир, кичемлөх сук ун,
Пёр йурлар-ха чёререн.

Ай, тўпе, тёнче чаршавё
Усалаҗ ман умәмра.
Йанараҗ машинә шавё,
Ку кёвве ситмест тумра.

Ленина асанса.

Ашчикё кансёрленнё,
Тапма прахаҗ чёри.
Пиртен сухалчё Ленин
Ах, хуйхә сав-тери.

Ес канлө сывәр, Ленин,
Гранитлә тупакра.
Пире ес сул пиллерён,
Суккишён ырләха.

Халъ пурнасан илемлөхё
Пыраҗ тўрө сулпа.
Ес чёртсе хаварна хём
Сунат ак сулампа.

Шәм-шакәмәр пит түсөмлө
Ёсре вөрөт халъ йун.
Пирён йыш пит үсөмлө,
Йышра халё мөйюн.

Кив пурнәса йәлт ватрәмәр,
Бетонланат хула.
Уйра кёрлөг ав, трактәрө,
Савантараҗ йала.

Сансәр епөр тәхәр сул
Утатпәр малала.
Йалпа хула халъ тәвәссән
Патвар тытаҗ алла.

Епёр ёсре.

Йанкәртатрә
Йанкәр-йанкәр...
Авә, трийёр хаъ ёсре.
Тулә, селә
Тасататпәр,
Таса төшә пит хитре.

Пионерән —
Йышә пысәк,
Хастарпа ёсрен йулмаст.
Мөнпек сивеч
Унән вайё,
Ёсре вәл канма ыйтмаст.

Савәраçсә
Иккёншерён,
Агитлеçсә ушкәнпа.
Алра! — тетпёр
Шултра пёрчә,
Авәсатпәр трийёрпа.

Суракишён
Епёр хатёр,
Хатёр — йышла пионер.
Ёс ёслешён
Хёпёртетпёр,
Ёспе вайлан ситёнер.

Алра манан
Пат чёресё,
Варлаха вицеп пёрмай.
Самрак чунам
Сёкленет те,
Сёкленет ёсленё май.

Выртмара.

Тулёк ләпкә
Тарә кас,
Салтарсем вылацсё,
Симёс тумлә
Сёршыва
Пит тулёк пәхацсё.
Ачасем ав,
Йурара,
Сассисем пит уса.
Вёсем халё
Выртмара,
Кёс килес пек шуцам.

Вайя хыссян
Вайясем,
Вёсёмех хаваслях.
Ёлөкхи пек
Машкәлсем
Сук, кунта курайман.
Акә Петёр
Кәшкәраї:
— Билетсем сутатәп!
Журналсем сарма
Вылав
Сакантах таватәп.

Касхине вылав
Туса
„Хатёр пул“ сырнатпәр.
Кайрантан,
Темцек савса,
Ушкәнпа вулатпәр.

Суркуннепе ирхине.

Ех, хавас-ске
Пит аван-ске,
Сакә кәмәллә ирпе.
Сутә шусәм, сутә пурсән,
Хёвел кулчә майёпе.

Сурән кунё
Ситнё майё,

Ирѣк илчѣс чѣрчунсем.
Хѣпѣртерѣс, сунатланчѣс,
Хавасланчѣс ачасем.

Пирѣн Петкѣ
Акѣ, тухнѣ
Усѣ-сывлѣш сывлама.
Сѣнсѣпачѣ йѣлт хѣрелнѣ,
Тулѣх пичѣ — чѣн сырла.

Вѣл ав, тытнѣ
Хѣма татѣк,
Ав, тѣвасшѣн хѣй ѣснѣ.
Шѣнкѣрчсемшѣн
Пѣрт лартасшѣн,
Тѣрѣшса хураѣт вѣйнѣ.

Шѣкки-шѣкки!..
Шѣккаѣт вѣйлѣн,
Мѣн пур вѣйѣ ѣс сивчѣ.
Пионерѣн ѣсѣ сакѣ
Сѣурхи кѣмѣл сийѣнчѣ.

● Кѣсхине.

Пѣлѣтре сѣлтѣрсем сапаланнѣ,
Шѣрсасем тѣкѣнса кѣйни пек.
Тинкерсе сѣуталма хѣпаланнѣ,
Сѣуталас вылѣма хѣйнипех.

Ачасем клубала кайкаларёс
Хаҗатсем, журналсем вулама.
Ађа темшён кайма шутламарё,
Хайве хай въл, кайма каламан.

Цўртёнче, сётелре җамрӑк Ађа
Амашне въл хутла вёрентет.
Ун җине савӑнулӑн пӑх, — халё
Буквара вё, енсе пётерен, — тет.

Въл пайан килёнче ёсе кёнё
Йарӑнса килсенех җырмаран.
Вёсен җук Ађапа кёвёсекенё,
Йуратасҗё ӑна — пионера.

Тӑван амёш хутла пёлейместчё,
Вуласа җыркалаҗчё аран,
Халё ёнтё пёлўсем җенелесҗё,
Вёренет хай саван ачаран.

Ађа пичё җавра панулмилё
Пиҗсе җитнё, — улма темелех.
җулпала тултараҗ шап вунпилёк,
Апрелте вувулта кёмеле.

Цур ёҗрете ёҗлет җёнтерўлён,
Йаланах ёҗпеле ун чёри.

Вӕл калат: пирӕнте тӕнче рулӕ,
Епӕр — вӕй, епӕр, — тет, — тӕнчере.

Пионеркӕ суват култпоходшӕн,
Хисеплет походри вӕхӕта.
Йулташне те чӕнет, — ес те хутшӕн,
Тухнӕ та ӕмӕртма похода.

Пионери, вѣренме!

Пионери,
Пул сивѣч, хастар,
Васка ес
Сѣн ѣсре, сиѣм пек!
Пѣлѹпе хѣрѹ ѣсре
Кастар,
Санӑн тус —
Хѣрѹ ѣс, кѣнеке.

Сакна хушнӑ пире
Карл Маркс —
Вѣренсе
Тӑшмана сѣнтерме.
Савӑн пек
Ленин павӑ ӑс:
— Вѣренме,
— Вѣренме,
— Вѣренме!

Ӕслӗх шкулӗ
Чӗнет вѣренмешкӗн,

Ёс ачийё пиçет
Вёревуре.
Ташмана
Тёпренех сёнтермешкён,
Пионери,
Хатёр пул ес ёсре!

Маркс, Ленин
Вёрентни
Питё хаклә, —
Ташмана сёнмели
Хёспашал.
Сақна вёренме
Пит хаватлән,
Пионер, тытән ес
Алпа ал.

Асләләх никёсне
Кышламашкән,
Пионер, нихәсан
Ан үркев!
Тёнчери ташмана
Кәкламашкән
Пире кирлә
Нумай пелекен.

Парти ыйтат
Пирёnten сирёп кадәр,

Парти хушаѣ
Пире вѣренме.
Пионери! пулар
Йалан хатѣр,
Вѣренсе
Ташмана џентерме!

Аитѣнѣсем савѣнтараџѣ.

Аамрѣк џѣре пайан
Кѣварлѣ,
Аитѣнѣсем савѣнтараџѣ.
Хѣрѣ ѣџре епир ударлѣ,
Бригадѣсем
Мала тухаџѣ.

Тѣван џѣршыв
Пайан ак, урѣх,
Кѣрлес кунта
Аѣн савѣтсем...
Уйра колхоз
Анисем тѣрѣх
ѣџре васкаџѣ
Хурѣѣ утсем.

Пуйанлѣхпа
Аѣршывѣм паттѣр,

Ёсре електър вай парат.
Ташман пусне
Сапса вататпър,
Ташман пайан
Тепрен каклават.

Сършывамра
Асаплах йулмё,
Ёсхалахё ёслет пёрле.
Сършывамра
Ударля, сума сумля,
Варнар,
Куславка, Сёмёрле...

Тёттём йалсем
Сутта тухащё,
Кашви йалтах
Йе шкул, йе клуб...
Хёрарамсем кёнеке вулащё:
Йалта ан пултър тещё, — пуп.

Ситёнусем
Сахал мар пирён —
Пролетари сёршывёнче.
Бригадасем
Татах та вирлён
Хёрсе ёслещё
Стройкасенче.

Вёренўре.

Шкул тулли ача-пача
Амартса вёренетпёр,
Аслаљаха саварса
Пуссене илетпёр.

Хавасланса ўсетпёр
Ёспе вёренўре.
Ташман пусне ишетпёр,
Ан пултър пирёнце!

Вёренўрен йулмастпър,
Ан пултър пёр прогул!
Хёрсе кёнеке вулатпър,
Вёренмели темчул.

Кашни урок пит хакля
Пире паратъ ас-тән,
Саванпа та хаватлән
Вёренетпёр хыттән.

Ёслетпёр те вёренетпёр,
Сён пурнас калчисем.
Сирёцленсе ўсетпёр
Самрак пионерсем.

Џураки кѣвви.

Ак, пусланчѣ уйхирте
Ёс йѣркийѣ.
Бољшевикла пѣрремѣш
Џуракийѣ.

Ех, уйхирѣм, сѣн уйхир!
Пит илемлѣ.
Кунта ирех бригадир
Вут хѣлхемлѣ.

Сѣнѣ чыслѣн шѣранат
Ёсри йурѣ.
Халъ кураймѣн йѣрана,
Џук вѣл урѣх.

Шупка пѣлѣтлѣ тѣпе
Пит хаваслѣ.
Кунта епир кѣтѣпе,
Хирѣ аслѣ.

Сѣнѣ йурѣ шѣранат,
Уйхир тѣрѣх.
Ретѣн-ретѣн сапѣнат
Суртлѣ вѣрлѣх.

Канмали кунсенче.

Ех, уса-ске камал!
Хурса йелтерпе
Йаранмашкан самал —
Епир ертелпе.

Нукка пер йаранар
Сута пар синче!
Амартса ытканар,
Кайар-ха, инсе.

Ну, атар-ха пере
Пурте йаранар!
Ыран веренуре
Ларма ушалар.

Пэх, ытканче ушкан
Сута пар синче.
Пелмес ыванмашкан,
Кайассе инсе.

Канмали кун иртет
Самракшан хавас.
Ака вахат ситет,
Киле саланаф.

Тупмали.

Леон. Пушкой	9
Ив. Вашни	37
Ал. Наттай	59
Ив. Малгай	75
Хв. Ҷитта	81

Ханс
Цена **75** $\frac{\text{пуэ}}{\text{ноп.}}$

Коллектив авторов

ПЕРВЫЙ ПОДАРОК

Сборник стихов

Чувашиздат ♦ 1933 ♦ Чебоксары